

Xavier Macià *et alii* (coords.), *Les revistes literàries a la Catalunya d'entreguerres. Crítica, recepció, traducció*, Aula Màrius Torres / Pagès Editors, Lleida, 2008, 190 pp.

Ens situem als anys vint i trenta, un període de treva entre la primera i la segona guerra mundial. Al territori català, la nova realitat econòmica i social aportada per la modernització obliga l'escriptor a trobar el seu lloc dins d'una nova societat. Les últimes manifestacions del Noucentisme hi conviuen amb les primeres de l'Avantguarda, i comença a gestar-s'hi la revolució literària catalana, de la qual són testimoni les revistes de l'època, iniciativa i mitjà d'expressió únic dels escriptors d'aquests anys. Ens trobem, doncs, en un període de gran interès per a conèixer i entendre el nostre passat cultural i literari més immediat, que, malgrat això, no ha comptat amb el suport de la recerca que altres moviments de la literatura catalana contemporània han rebut.

Les revistes literàries a la Catalunya d'entreguerres té com a eixos principals dos elements de gran interès per a la literatura catalana del segle xx: els anys vint i trenta i les revistes literàries, vehicles de transmissió, de manifestació i, fins i tot, de creació de la vida social i cultural de l'època. L'obra recull les intervencions d'alguns dels investigadors del grup de recerca GELIC (Grup d'Estudis de Literatura i Crítica) del Departament de Filologia Catalana i Comunicació de la Universitat de Lleida i d'investigadors de la *School of European Culture and Languages* de la University of Kent, al seminari *Les revistes literàries dels anys vint i trenta* organitzat pel GELIC en col·laboració amb l'Aula Màrius Torres.

El volum, a cura de Jordi Malé i Joan R. Veny-Mesquida, aplega set estudis que, malgrat que no tenen una línia argumental comuna —atesa la naturalesa mateixa de l'obra—, constitueixen una sòlida aportació per aprofundir en el coneixement de l'ebullició literària que va caracteritzar aquest període. El conjunt de l'obra té com a nuclis essencials les principals funcions que van tindre les revistes de l'època (la d'edició i la de crítica) i fa palesa la substantivitat del seu estudi per descobrir la fèrtil activitat literària que s'hi va desenvolupar. L'aplec resulta especialment interessant per la manca d'estudis existents sobre el tema en qüestió, atesa la dificultat per accedir a les revistes d'aquest període. A continuació, incloem una síntesi dels set estudis que s'hi recullen.

«Notes sobre la pervivència d'escriptors modernistes a les revistes literàries d'entreguerres» és l'estudi amb el qual Imma Farré ens mostra com les poètiques dominants condicionen la manera d'avaluar la creació literària pròpia. L'autora revisa, a partir de l'anàlisi principalment de la *Revista de Poesia* i *La Nova Revista*, el valor que els

escriptors de l'època d'entreguerres atorguen als escriptors modernistes de narrativa i poesia així com a les obres d'aquells que sobreviuen a la liquidació del moviment. L'estudi s'articula al voltant de tres nuclis principals: la reparició dels escriptors modernistes dels anys vint, l'avaluació dels poetes modernistes i la recepció crítica de la narrativa modernista. Primerament, l'autora repassa el destí dels escriptors modernistes després de la liquidació del moviment i analitza amb detall com ressorgeixen i com les revistes, els autors i les obres modernistes es converteixen en protagonistes d'articles dels anys vint. A continuació, analitza les referències al poeta modernista per excel·lència, Joan Maragall, moltes sorgides arran de les connexions amb l'obra de Salvat-Papasseit, així com les al·lusions als escriptors mallorquins Alcover i Costa. L'autora inclou nombrosos fragments dels articles per il·lustrar els seus arguments. Per acabar, Farré se centra en la recepció crítica de narradors i novel·listes modernistes, la qual és quasi sempre positiva. L'estudi, en conjunt, aporta una detallada justificació de la influència del corrent estètic en l'avaluació dels escriptors modernistes per part de la generació postnoucentista.

Helena Alonso, amb l'estudi «La recepció de Joan Salvat-Papasseit a les revistes literàries dels anys vint i trenta», realitza una detallada anàlisi de la recepció de l'obra de Salvat a les revistes d'entreguerres amb l'objectiu de visibilitzar aquesta recepció primerenca, molt poc coneguda, i comprovar si coincideix amb la recepció posterior, que és la que tradicionalment ens ha arribat. L'article s'estructura en dues parts ben diferenciades, que coincideixen amb les dues etapes de la recepció salvatiana durant el període d'entreguerres. Primerament, Alonso fa un recorregut pels textos que apareixen a les revistes dels anys vint de forma paral·lela als poemaris de Salvat, molts dels quals se centren en la figura del poeta i no tant en la seua poesia. L'autora justifica com aquests es veuen influïts pel corrent dominant, el Noucentisme, i destaca que s'hi evidencien ja alguns dels elements més rellevants de la recepció salvatiana. Així mateix, examina amb detall com s'hi concep la qüestió de l'avantguardisme salvatià i l'evolució de la seua poesia. A la segona part, centrada en la etapa que coincideix amb l'aniversari de la mort del poeta, l'autora analitza detalladament l'article de Joan Teixidor publicat l'any 1934 a la *Revista de Catalunya*. Aquesta anàlisi, que constitueix el gros de l'estudi, demostra com Teixidor enceta diverses línies interpretatives que continuaran en la recepció de Salvat fins a l'actualitat. L'autora justifica el paper crucial que aquesta recepció primerenca —la qual considera el «primer judici integrador» de l'obra de Salvat— ha tingut en la fixació dels temes salvatians. Amb una hàbil precisió

analítica i expositiva, Alonso ens brinda un article que mostra la importància de la funció crítica de les revistes d'entreguerres per aprofundir en l'estudi de la recepció salvatiana.

A la tercera contribució del volum, «J. V. Foix, u o divers? Sobre l'evolució (o no) de la poètica foixiana», Joan R. Veny-Mesquida se centra en l'anàlisi de l'evolució poètica d'un altre protagonista de les avantguardes, J. V. Foix, però no des de la perspectiva d'altres escriptors i crítics sinó de la de Foix mateix. L'article s'estructura al voltant dels pròlegs d'algunes de les seues obres. Amb un llenguatge senzill i explicacions clares, Veny justifica que el desenvolupament de la veu poètica de Foix coincideix amb el període d'entreguerres, i que aquesta, lluny d'evolucionar, es manté fidel a la poètica forjada durant els anys vint i trenta. Açò ho fa mitjançant una detallada anàlisi contrastiva dels articles que Foix va escriure per a les revistes d'entreguerres i que després va reutilitzar, amb subtils modificacions, com a pròlegs i textos teòrics de les obres que publicà després de la guerra. Veny justifica sobradament la necessitat d'estudiar els articles escrits per l'autor en el període d'entreguerres per tal de conèixer la seua estètica. Així, Veny ens ofereix un estudi en profunditat de la quasi inexistent evolució poètica de Foix, el qual constitueix una prova més de la substantivitat de les revistes d'entreguerres per entendre l'estètica dels nostres autors de la literatura contemporània.

Continuant amb la línia de reconstrucció del procés evolutiu que segueix la contribució anterior, Enric Falguera i Xavier Macià, a «Presència de Jaume Agelet i Garriga a les revistes literàries del període d'entreguerres», realitzen un estudi de l'obra i de l'evolució en la composició del poeta lleidatà. Aquesta contribució gira al voltant de dos nuclis principals: d'una banda, l'anàlisi de la presència del poeta en la crítica literària de les publicacions periòdiques d'entreguerres i, d'altra, l'anàlisi contrastiva dels poemes que va publicar en revistes i, posteriorment, en volum. L'article s'estructura en quatre parts. La primera n'inclou elements biogràfics, molts dels quals ajuden a entendre la influència d'aquests en la creació poètica d'Agelet. La segona recull una anàlisi de les característiques de l'obra de l'autor, en la qual Falguera i Macià fan palesa la presència dels diferents corrents estètics i la influència d'aquest fet en la recepció crítica posterior. La tercera, centrada ja en la recepció de la poesia ageletiana, constitueix el nucli de l'article. Els autors, després d'analitzar la quantitat i la qualitat de les ressenyes i els comentaris crítics publicats a diverses revistes, conclouen que el punt àlgid de recepció crítica de la poesia d'Agelet es produeix a finals dels anys vint i

trenta, i que les crítiques, molt positives, són fruit de la total connexió del seu model poètic amb l'estil imperant de l'època. La quarta i última part de l'article ens ofereix una anàlisi contrastiva d'alguns dels primers poemes que l'autor publicà a revistes de l'època i que després va recollir en volums posteriors amb modificacions. En aquesta última part els autors analitzen en profunditat aquests canvis, tant des del punt de vista formal com estilístic i lèxic. En definitiva, l'article, que destaca per la seua clara estructura, ens endinsa a poc a poc en la poesia d'Agelet, a través de l'anàlisi de les revistes literàries d'entreguerres, les quals permeten redescobrir el procés de composició de la seua obra.

La cinquena contribució del volum, «Les ressenyes crítiques de poesia catalana a les revistes dels anys vint i trenta», se centra en les ressenyes amb l'objectiu de manifestar la seua funció com a vehicles de transmissió de les novetats literàries de l'època. Jordi Malé fa un recorregut detallat per aquesta febril activitat ressenyadora mitjançant l'anàlisi de les seccions destinades a les ressenyes de cinc de les revistes literàries més importants del període. Centrant-se en l'àmbit de la poesia, l'objectiu de Malé és proposar pautes d'anàlisi de la crítica literària de l'època, a partir de l'estudi de l'activitat dels anys vint i trenta. L'article s'articula al voltant de tres qüestions clau —què es ressenya, qui ho ressenya i com es ressenya— que ens condueixen d'una manera progressiva a les característiques principals de les ressenyes. Així doncs, després d'oferir-nos una panoràmica dels trets principals d'aquestes seccions de ressenyes, l'autor es deté en l'anàlisi exhaustiva dels poetes catalans que van ser ressenyats, i ens aporta dades que, lluny de resultar ornamentals, serveixen per a explicar el perquè de l'estil de les ressenyes analitzades. A continuació, Malé se centra en l'estudi dels ressenyadors i n'extrau els trets principals. Finalment, el gros de l'article el constitueix l'anàlisi en si de les ressenyes, de la qual conclou que la tipologia d'aquestes és molt variada i que de les tres funcions que hi són atribuïbles (la informativa, la valorativa i la de comentari) és la segona, la valorativa, la més utilitzada entre els ressenyadors del període d'entreguerres. En definitiva, es tracta d'un estudi ben fonamentat, exhaustiu i clarament exposat, que demostra la substantiva funció d'edició de les revistes i constitueix una prova més que el període d'entreguerres va ser molt fructífer quant a producció literària.

«Ressons anglesos a la *Revista de Poesia* (1925-1927) i els *Quaderns de Poesia* (1935-1936)» és la sisena contribució del volum, en la qual Montserrat Roser ens mostra una funció de les revistes catalanes d'entreguerres no esmentada en cap dels articles

anteriors: l'educació i la divulgació tant de la literatura anglesa com d'altres literatures. L'objecte de l'estudi són els articles de la *Revista de Poesia* i dels *Quaderns de Poesia* on hi ha manifestacions en anglés i al·lusions a autors en aquesta llengua. Encara que l'article no està formalment estructurat, la claredat d'exposició de l'autora ens condueix per un fil argumental clar i lògic marcat pel tractament de cinc qüestions principals: la divulgació de la literatura anglesa entre els intel·lectuals catalans; la promoció i la internacionalització catalanes; la divulgació d'altres literatures mitjançant l'ús de l'anglès; l'establiment de lligams anglocatalans que consoliden la tradició literària a Catalunya, i la importància de les traduccions per regenerar la llengua i la cultura literària catalana. L'article comença amb una introducció on l'autora reprén les iniciatives de *La Revista* per a promocionar, ja el 1917, la literatura catalana a la premsa anglesa. A continuació, analitza amb detall els articles publicats a la *Revista de Poesia*, on es fa palesa la tasca educativa i transmissora de la literatura, sobretot anglesa, amb Marià Manent al capdavant. Tot seguit, analitza l'activitat dels *Quaderns de Poesia*, la qual està marcada per la inclusió de poemes en anglés amb la seua traducció, i hi estableix relacions entre el contingut dels articles d'ambdues revistes. L'autora finalitza l'article fent una síntesi generalitzadora de les contribucions de l'estudi. L'exhaustivitat de l'anàlisi i els nombrosos exemples que s'hi inclouen ens permeten ampliar el nostre coneixement dels contactes que contribuïren a gestar la tradició literària catalana.

A l'última contribució del volum, molt lligada a l'estudi anterior, Gemma Martínez Garrido ens endinsa en una important tasca que es dugué a terme a les revistes d'entreguerres: les traduccions de poetes britànics. Així doncs, l'«Anàlisi descriptiva de les traduccions de poemes de W. B. Yeats i Stephen Spender a la *Revista de Poesia* i els *Quaderns de Poesia*» posa l'èmfasi en l'anàlisi des d'una perspectiva traductològica centrada, principalment, en el producte de la traducció, les variacions que sofreix respecte de l'original i les tècniques de traducció emprades. L'autora aprofita l'activitat traductològica de Marià Manent i d'un altre autor anònim i analitza les traduccions dels poemes de Yeats i de Spender publicats a la *Revista de Poesia* i els *Quaderns de Poesia*. Malgrat la limitació de l'estudi, ja que no s'ha analitzat una mostra molt àmplia de traduccions i, per tant, no se'n poden extraure conclusions generalitzadores, l'article ens mostra de manera molt rigorosa les variacions que han sofert els poemes després de ser traduïts. L'estudi s'estructura en dues parts diferenciades: la primera correspon als poemes i les traduccions de Yeats (on es relaciona la versió al català amb la que es fa al castellà), i la segona, al poema i a la traducció de Spender. En ambdues parts,

primer es descriuen les característiques i l'estil dels poemes originals i després les de les traduccions, tenint en compte el contingut (tema, actitud, influències), la forma (mètrica, estrofes) i les característiques morfosintàctiques. L'estudi, doncs, segueix, des d'una orientació traductològica, la línia de la contribució de Roser en tant que fa palesa la funció de difusió de la literatura anglesa a les revistes dels anys vint i trenta.

En definitiva, a través de les contribucions d'aquest volum podem aprofundir en la comprensió de la literatura i la cultura catalanes d'entreguerres, prenent com a eina bàsica l'estudi de les revistes des de diversos enfocaments. Tot plegat, el sentit d'aquestes contribucions singulars s'intensifica en posar-se de costat unes amb les altres i en compartir un denominador comú: acreditar la intensa i variada activitat literària que es va dur a terme durant els convulsos anys que separen les dues guerres mundials. Així, el lector interessat en la creació i recepció literàries dels anys vint i trenta disposa ara d'aquest petit, però complet, tast de set contribucions que omplien un buit amb estudis rigorosos i mostren amb prou claredat la necessitat de continuar aquestes investigacions per poder tindre un coneixement més profund de la rica i complexa literatura catalana del període d'entreguerres.

ANA MUÑOZ
Universitat de València

Pilar Ordóñez López, *Miseria y esplendor de la traducción. La influencia de Ortega y Gasset en la traductología contemporánea*, Castelló de la Plana, Publicacions de la Universitat Jaume I, 284 pp.

El treball de Pilar Ordóñez López constitueix un estudi descriptiu i una acurada reflexió sobre el conegut assaig que Ortega va dedicar a la tasca de la traducció, titulat «Miseria y esplendor de la traducción», i sobre la seua presència en la tradició traductològica hispànica i europea fins al moment present. El text d'Ortega fou inicialment publicat al diari *La Nación* de Buenos Aires, en cinc entregues setmanals del 13 de juny al 11 de juliol de 1937; fou publicat de manera íntegra l'any 1940 i es troba finalment integrat en el volum v de les *Obras Completas* del filòsof. Sobre aquestes i altres circumstàncies biogràfiques i bibliogràfiques de l'assaig i de l'autor, exiliat a França quan el va escriure, vegeu les pàgines 95 i ss. de l'estudi que comentem. És clar,